

FRANK MÁTÉ

*egyetemi tanársegéd**SZE Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar*

A vélelmezett termékhiba, avagy az európai termékfelelősségi reform új irányai

Nem túlzás azt állítani, hogy Professor Asszony nevével összeforrt a fogyasztóvédelmi jog mint jogterület. Jóllehet a termékfelelősség nem tekinthető egy az egyben fogyasztóiszabály-anyagnak, ugyanakkor némi jellegzetességeiből akár az is következhet, hogy a termékfelelősség a fogyasztóvédelemmel, fogyasztóvédelmi szabályokkal szinte „kéz a kézben jár”. Sajátosságaiból adódóan Professor Asszony is foglalkozott tudományos munkái során a deliktuális felelősségtelepítés e területével. Professor Asszony világitott rá a termékfelelősség vizsgálatának fontosságára és irányította témavezetőm, valamint saját figyelmemet is e terület doktori disszertáció keretében történő tudományos feldolgozásának szükségességére. Jelen tanulmánnyal tisztelgek Professor Asszony tudományos munkássága előtt, egyúttal köszönöm a megtisztelő lehetőséget, hogy szerzőként tanulmányommal gazdagíthatom a születésnapjára kötetet.

Kedves Prodékán Asszony, kedves Judit! Isten éltessen! Köszönöm a sok támogatást, amit mind még hallgatóként, mind már doktoranduszként kaptam/kapok, mindez jelentős mértékben járul/járul hozzá ahhoz, hogy megkezdhessem utamat a tudományos életpálya irányába.

ABSZTRAKT

A termékfelelősség jogintézményével kapcsolatban többször felvetődött már a kérdés, hogy valóban képes-e azt a célt és funkciót hatékonyan betölteni, amelyet 1985-ben szánt neki a közösségi jogalkotó. Egyrészt gyökeresen átalakult az Irányelv tárgyi hatálya alá tartozó technológiai környezet, amely elővetíti a megújulás szükségességét, másrészt a termékfelelősségi bírósági esetek elenyésző volta is utal arra, hogy a jogintézmény nem, vagy nem teljesen hozta meg azt az átütő eredményt, melynek érdekében megalkotásra került. E körülmények által generált igényekre reagálva, 2022. szeptember 28-ával fontos tervezetsomagot fogadott el a Bizottság, amelynek többek között részét képezi a termékfelelősségi irányelv megreformálására vonatkozó tervezet is. Jelen tanulmány célja kiemelten a termékfelelősségi irányelv módosítását célzó tervezet újragondolt bizonyítási szabályainak áttekintése.

Kulcsszavak: termékfelelősség ■ megfordított bizonyítási teher
■ vélelmezett termékhiba

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

1985-ös megalkotása óta a Tanács irányelve (1985. július 25.) a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről (85/374/EGK) (a továbbiakban: Irányelv) immáron közel négy évtizede biztosítja, hogy a hibás termékek által okozott (az Irányelv tárgyi hatálya alá tartozó) károk esetében a károsultak közvetlen deliktuális kártérítési igényvel fordulhassanak a gyártók irányába. Megalkotásakor a termékfelelősségi Irányelv korszakalkotó eszköznek számított, hiszen a kontinentális jog nem rendelkezett a magánjogi felelősségtelepítés területén ehhez hasonló igényérvényesítési eszközzel. Az Irányelvben foglalt azon fogalmak, amelyek 1985-ben még egyértelműen és világosan hatottak, mára valamelyest megkérdőjelezhetővé váltak, ugyanis az a technológiai környezet, amelyhez az Irányelv jogi keretrendszerét igazították, jelentős mértékben átalakult, és e lendületes, fejlődésorientált átalakulás jelenleg is rohamos mértékben zajlik. Napjaink termékei már egyre nagyobb mértékben módosíthatók, kijavíthatók, felújíthatók, lényegében anélkül, hogy a gyártónak minderre bárminemű befolyása, ráhatása lenne. Számos olyan modern, az 1985-ös termékfogalomba már aligha beilleszthető termék említhető manapság, amelyek léte, ha nem is feszíti szét teljesen az Irányelv jelenlegi termékfogalmát, de mindenképpen jelentősen tágtítja azt.^[1] A termékek megújulásképesége mellett fejlődést okoz azok egyre nagyobb – a mesterséges intelligencia lévén teret hódító – önállósága. A technológiai környezet jelentős átalakulása mellett a termékfelelősségi joggyakorlat (értve ezalatt a tagállami és hazai termékfelelősségi bírósági esetek tendenciáit is) egy esetleges termékfelelősségi reform szükségességének irányába mutat. A termékfelelősségi bírósági esetek, pontosabban azok (elsősorban hazai) hiánya rámutat arra, hogy a jogintézmény nem hozta még meg azt az átütő eredményt, amelyet szánt neki az uniós jogalkotó, jóllehet, az időszakos felülvizsgálatok során a Bizottság egyébiránt hatásos jogintézményként értékelte e kárigényérvényesítési alapot.^[2] A károsulti bizonyításteher, továbbá a fejlesztési kockázat terhének károsultakra telepítése, ezzel összefüggésben pedig a bizonyításhoz rendelkezésre álló szakmai és anyagi eszköztár károsulti oldalon erősen korlátozott, gyártói oldalon pedig szinte korlátlan volta kellően aránytalan helyzetet teremthet ahhoz, hogy a károsult, mindezt felülértékelve, inkább egyéb, eltérő igényérvényesítési alap mellett döntsön. Mindezekből következően gyakorta merül fel a kérdés, hogy módosításra szorul-e az európai termékfelelősségi rezsim.^[3]

[1] Itt érdemes megemlíteni például a szoftverszolgáltatásként vagy termékként való kategorizálásának dilemmáját, amelyben végül a Bizottság az utóbbi mellett foglalt állást. Ld. Kóhidi – Somkutas, 2017, továbbá Fuglinszky, 2015, 614.

[2] Ld. European Commission: Liability for defective products, 7.

[3] Lásd például: Navas, 2020, 77-84. és Risso, 2019, 210-233., valamint Williams – Fox, 2019.

Ezekre a változásokra reagálva, a Bizottság 2018-ban megkezdte a termékfelelősségi Irányelv felülvizsgálatát.^[4] A revízió egy többlépcsős vizsgálat keretében értékeli, hogy az Irányelv továbbra is eredményes-e az eredendő célok elérése tekintetében, hatékony-e, koherens-e az uniós jog szempontjából, funkcionálisan kiterjed-e a technológiai változások körére.^[5] A modern technológiák által a felelősségi rendszerre gyakorolt hatások vizsgálatára a Bizottság külön egy felelősséggel foglalkozó csoportot is felállított, hogy részleteiben feltárja e változások hatásait.^[6] Hasonlóképpen a Bizottság berkein belül megjelenő revízióhoz, az Európai Jogi Intézet (European Law Institute) is megjelölte az Irányelv leginkább felülvizsgálandó területeit.^[7] A dokumentum kilenc vezérelv keretében jelöli ki az esetlegesen felülvizsgálandó területeket, amelyek körében kitér többek között a digitális technológiák termékei következtében módosítandó termékfogalomra, valamint a termékhiba átértékelésének lehetőségére. E felülvizsgálat érkezett fontos mérföldkőhöz 2022. szeptember 28-án, ugyanis a Bizottság két jelentős dokumentumtervezetet fogadott el ebben a tárgykörben. Egyrészt elfogadták a termékfelelősségi irányelv megreformált tervezetét (a továbbiakban: Tervezet vagy Irányelv-tervezet),^[8] továbbá egy, a mesterséges intelligencia deliktuális felelősséggel való összehangolását megteremtő irányelvtervezet (a továbbiakban: MI felelősségi irányelv)^[9] is elfogadásra került. Utóbbi a 2021. április 21. napján elfogadott mesterségesintelligencia-rendelet tervezetben (a továbbiakban: MI-rendelet)^[10] rögzített feltétel és követelményrendszer nem teljesülésének, megsértésének esetén rögzíti a mesterséges intelligencia és a deliktuális felelősség összehangolását. Míg a MI-rendelet a mesterségesintelligencia-rendszer fogalmát^[11] – a nagy kockázatú mesterséges intelligenciával működő rendszerek szolgáltatóira vonatkozó kötelezettségeket kijelölve^[12] – egyfajta keretet ad a mesterséges intelligencia felhasználásához, vele kapcsolatban szolgáltatásokhoz, addig a MI felelősségi irányelv az ennek során előálló felelősségi kérdések deliktuális felelősségi sza-

[4] Evaluation of Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products, 2018.05.07.

[5] A Bizottság jelentése a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló (85/374/EGK) tanácsi irányelv alkalmazásáról.

[6] Ld. ugyanott, a 10. oldalon.

[7] Twigg-Flesner, 2022.

[8] Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products, 2022.09.28.

[9] Directive of the European Parliament and of the Council on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence (AI Liability Directive) 2022.09.28.

[10] Az Európai Parlament és Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról, 2021.04.21.

[11] MI-rendelet 3. cikk (1) bek.

[12] MI-rendelet 6-28. cikk.

bályokhoz való közelítését és a konkrét igényérvényesítési feltételrendszert rögzíti. Tekintettel a területi korlátokra, a MI-rendelettel és MI felelősségi irányelvvel jelen tanulmány keretében nem foglalkozom részleteiben, ehelyett a termékfelelősségi Irányelv-tervezet rendelkezéseit vetem beható elemzés alá. Ennek keretében figyelmet a termékfelelősség egyébként is neuralgikus pontjának minősülő fejlesztési kockázatra, mint gyártói mentesülési esetkőrré és a károsultat terhelő bizonyításkényszerre irányítom. E jelenleg hatályos rendező elvek tekintetében döntő mérvű változásokat hoz az Irányelv-tervezet, többek között a termékhiba meglétére vonatkozó – bizonyos feltételek bekövetkezése esetén beálló – vélelemmel.

II. FELÜLVIZSGÁLANDÓ TERÜLETEK

A gyártók és a károsultak relációjában egyértelműen megállapítható, hogy a termékkár okán kárt szenvedett fél/felek ki vannak szolgáltatva a gazdaságilag összehasonlíthatatlanul több erőforrással rendelkező gyártókkal szemben. Figyelmet érdemel a károsultak és a gyártó közötti erőviszonyok szempontjából az a szabály, amely a kár, a hiba és a hiba és a kár közötti okozati összefüggés bizonyítását a károsultra terheli.^[13] A károsulti bizonyítási kötelezettség terén szintén hasonlóképpen rendelkezik a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:554. § (3) bekezdése, amely szerint: „a termék hibáját a károsultra kell bizonyítani.” A termékhiba esetében fennálló – bizonyos esetekben problematikus^[14] – károsulti bizonyításterh a modern kor termékeinek technológiai komplexitásában nagy mértékben megnehezítheti a károsulti igényérvényesítést.^[15] Az egyébként is kiszolgáltatott károsulti helyzetet igyekszik a jogalkotó a termékfelelősségi szabályozás terén azonban néhány, a károsultra kedvező szabállyal kompenzálni. Például e körben említhető azon felelősség kizárásra és korlátozásra vonatkozó rendelkezés, amelynek értelmében a gyártó a felelősségét nem zárhatja ki, és nem is korlátozhatja a károsult irányába.^[16] Hasonló, a károsult számára favorabilis szabály, hogy elévülési határidőként – az általános öt évnél ugyan rövidebb – három évben határozza meg a jogalkotó a károsulti igényérvényesítést,^[17] ugyanakkor a gyártó felelősségét kitolja a jogalkotó, és a termék forgalomba hozatalától számított 10 éves időszakban állapítja azt meg.^[18]

[13] Fazekas, 2007, 118. és Irányelv 4. cikk.

[14] Kóhidi, 2010, 305-316., 308.

[15] Amato, 2019, 77-95., 79.

[16] Irányelv 12. cikk.

[17] Irányelv 10. cikk, Ptk. 6:558. § (1) bekezdés.

[18] Fazekas, 2007, 118., Irányelv 11. cikk, Ptk. 6:558. § (3) bekezdés.

A termékfelelősség szigorú, objektív intézménye a felelősségkorlátozás ki­zárásának terén és a gyártó felelősségének – a termék forgalomba hozatalától számított 10 éves – határidőben megállapított idejében megjelenő szigort valamelyest enyhítve, számos esetben lehetővé teszi a gyártó számára a mentesü­lést. Így többek között mentesül a gyártó, ha bizonyítja, hogy a terméket nem ő hozta forgalomba, a terméket nem üzleti célú forgalmazás céljából gyártotta vagy nem hozta forgalomba, vagy valószínűsíti, hogy a kárt okozó hiba a for­galomba hozatal időpontjában nem állt fenn, vagy később keletkezett, a hiba a hatóságok által hozott, kötelező érvényű szabályoknak való megfelelésből ered; résztermék gyártójának esetében, ha a hiba annak a terméknek a kivitele­zéséből ered, amely termékbe a részterméket beépítették, vagy a hiba a termék gyártója által adott utasításnak tudható be.^[19] Ehhez hasonlóan határozta meg a termékfelelősségről szóló 1993. évi X. törvény (a továbbiakban: Tftv.) 7. § (1) bekezdése, valamint határozza meg a Ptk. a 6:555. § (1) bekezdés a)-e) pontjai között a gyártó mentesülésének esetköreit. A felsorolás taxációt jelent, ugyanis a maximumharmonizáció jegyében bármely mentesülési ok elhagyása, vagy azok bővítése, ezáltal pedig a gyártó számára terhesebbé, a károsult számára pedig kedvezőbbé tétele sértené a közösségi jogot.^[20] A Ptk. 6:555. § (3) bekezdé­se kiveszi a fejlesztési kockázatra^[21] vonatkozó mentesülési lehetőséget a gyógy­szer előírás szerinti alkalmazásával okozott kár esetén. E rendelkezés azonban nem sérti a közösségi jogot, hiszen az Irányelv kifejezetten utal arra, hogy: „ha egy tagállamban különös felelősségi szabályozás már megvalósította a fogyasztóknak a gyógyszerkészítmények terén fennálló védelmét, e szabályozás alapján továbbra is lehetőség van az igények érvényesítésére”. Hazánkban ilyen különös felelősségi szabály a 2005. évi XCV. az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszer­rekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló törvény és annak 21. § a), b) pontjai, amelyek a gyógyszer alkalmazásával ösz­szefüggésben bekövetkezett halál, megrokkánás, illetve egészségkárosodás ese­tén a sérelemdíj fizetésére kötelezés, valamint a nem vagyoni sérelemből eredő vagyoni károkért való felelősségre, a Ptk. sérelemdíjra és termékfelelősségre vonatkozó rendelkezéseinek e törvényben meghatározott eltérésekkel való al­kalmazását rendeli el.

A mentesülés esetei közül az e) pont, azaz a fejlesztési kockázat mint mente­gülési ok esetköre érdemel kiemelést, amely tekintetében túlzás nélkül állítha­tó, hogy a termékfelelősségi szabályozás egyik legvitatottabb elemeként tart­ható számon. A nevezett mentesülési ok értelmében a gyártó abban az esetben is mentesül a termékfelelősségi kárigényérvényesítés alól, ha bizonyítja, hogy a termék általa történő forgalomba hozatalának időpontjában a hiba a tudomány és technika állása szerint nem volt felismerhető. E mentesülési esetkör párhü­zamba állítható az Irányelv, és egyben az európai termékfelelősségi szabály-

[19] Irányelv 7. cikk a)-f) pontok.

[20] Machnikowski, 2016, 28.

[21] Fazekas – Menyhárt – Kőhidi, 2017, 280., ill. Osztovits, 2014, 283.

rendszer álláspontom szerint másik leginkább vitatható szabályával, mégpedig a károsulti bizonyításkényszeret előíró normával. A 4. cikk értelmében a kárt, a hibát és a hiba és a kár közötti okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania. A károsult szempontjából e kedvezőtlen bizonyítási szabály, valamint a tudomány és technika állása szerinti mentesülési esetre való – óhatatlanul nagy mozgásteret engedő – hivatkozás *ad absurdum* parttalanná teheti ez egész termékfelelősségi szabályozást, ezért indokolt lehet annak felülvizsgálata, a gyártói mentesülés fejlesztési kockázat tekintetében történő újragondolása és a bizonyítási terhek arányosabb megosztásának kidolgozása.

III. A VÉLELMEZETT TERMÉKHIBA

Merőben új alapokra helyezi az Irányelv-tervezet a bizonyításra vonatkozó rendelkezéseket, és próbálja ezáltal a fejlesztési kockázat keretében a károsultakra terhelt bizonyítási terhet valamelyest enyhíteni. Az Irányelv e tekintetben egy teljesen új jelentéstartammal bíró cikkel egészülne ki, amely a Tervezetben a „Bizonyítékok nyilvánosságra hozatala” címet kapta. E cikkben szabályozná az uniós jogalkotó azt a scenáriót, amikor a hibás termék által okozott kárért kártérítést követelő károsult személy (felperes) a kártérítési igény hitelességének alátámasztására már elegendő tényt és bizonyítékokot terjesztett elő, akkor jogosulttá válhat arra, hogy kérelmére a bíróság az alperest kötelezze a rendelkezésre álló bizonyítékok közzétételére.^[22] Kérdésként merülhet fel, hogy milyen hatással lenne a bizonyítási szükséghelyzet során fennálló bizonyítási kényszer ilyen irányú megváltoztatása és a bizonyítékszolgáltatási, nyilvánosságra hozatali kötelezettség alperesekre telepítése a tagállami bíróságok gyakorlatára. Kétségtelen, hogy ezen alperesi kötelezettség teljesítése adatvédelmi szempontból sem elhanyagolható, hiszen a bizonyítékok közzétételére vonatkozó alperesi kötelezettség adott esetben az üzleti titok tárgykörébe tartozó adatokat is érinthet. Ugyanezen cikk 2. bekezdésében enyhít a tervezet az alperesre nézve elsősorban szigorúnak tűnő szabályon, azzal, hogy a bizonyítékok nyilvánosságra hozatalát a felperesi követelés alátámasztásához szükséges és arányos mértékre korlátozza,^[23] továbbá az eljáró tagállami bíróság ezzel összefüggésben az érintett harmadik fél érdekét is vizsgálat tárgyává teszi a bizalmas információk és üzleti titok védelmével kapcsolatban.^[24] Az üzleti titok és bizalmas információk megőrzése érdekében rendelkezik a továbbiakban arról a Tervezet, hogy ezen tárgykörbe tartozó adatok, információk bírósági eljárásban történő felhasználása során a felek erre irányuló indokolt kérelmére a bíróság rendelkezzen a bizalmas jelleg megőrzéséhez szükséges különleges intézkedések megtételéről, azaz a zárt adatkezelésről.^[25]

[22] Tervezet 8. cikk (1) bek.

[23] Tervezet 8. cikk (2) bek.

[24] Tervezet 8. cikk (3) bek.

[25] Tervezet 8. cikk (4) bek.

A Tervezet 9. cikkének 1. bekezdése szinte változatlanul veszi át az Irányelv jelenleg hatályos 4. cikkének azon rendelkezését, amely értelmében a kárt, a hibát és a hiba és a kár közötti okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania. Ebben a tekintetben még nem említhetünk radikális változást a jelenlegi szabályanyaghoz képest. A novumok a Tervezet 9. cikkének 2. bekezdésétől kezdődően jelentkeznek. A hatályos szabályoktól merőben eltérően, a Tervezet 9. cikk 2. bekezdése meghatározza azokat a feltételeket, amelyek megvalósulásának esetére a termék hibáját, hibás voltát vélelmezni kell. A hibás volttal összefüggő vélelmet a Tervezet a 8. cikkben megjelenő bizonyítékszolgáltatási kötelezettség alperesi elmulasztásának során, vagy a sikeres felperesi bizonyítás eseteiben állítja fel. Így a termék hibás voltát kell vélelmezni akkor, ha az alperes nem teljesítette a releváns bizonyítékok közlésére vonatkozó kötelezettségét, a felperes bizonyítja, hogy a termék nem felel meg az uniós jogban vagy a nemzeti jogban meghatározott kötelező biztonsági követelményeknek, amelyek célja a bekövetkezett kár kockázata elleni védelem, vagy a felperes bizonyítja, hogy a kárt a termék szokása használatá során, vagy szokásos körülmények között bekövetkezett nyilvánvaló meghibásodása okozta.^[26]

A Tervezet továbbmegy pusztán a termék hibájára vonatkozó vélelmen, és kiterjeszti azt a termékhiba és a kár közötti okozati összefüggésre is, abban az esetben, ha megállapítást nyer, hogy a termék hibás, és az okozott kár olyan jellegű, amely a szóban forgó hibával tipikusan összeegyeztethető.^[27] Ellentétben az Irányelv jelenleg hatályos 4. cikkében és a Tervezet 9. cikk 1. bekezdésében megjelenő főszabállyal, a termék hibájának bizonyításával és az ebből eredő kár tipikusságának valószínűsítésével voltaképpen az okozati összefüggést sem kell már a károsultnak külön bizonyítania, hiszen annak fennálltát vélelmezni kell. A Tervezet ezen szabályaiból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy kis híján négy évtized gyakorlatának távlatából felismerte az uniós jogalkotó a termékfelelősségi szabályozás leginkább problematikus területeit, azaz a károsulti bizonyítástéher és a gyártói oldalon a hiba tudomány és technika állása szerinti felismerhetetlenségére vonatkozó bizonyítás közötti aránytalanságot. Ez az egyenlőtlen helyzet tovább tetéződik, ha belegondolunk a bizonyításhoz rendelkezésre álló szakmai és anyagi eszköztár károsulti oldalon erősen korlátozott, gyártói oldalon pedig szinte korlátlan voltába. E körülményekre reagálva enyhítene az uniós jogalkotó a károsulti bizonyításkényszeren, egyrészt a termékhiba fennállására vonatkozó, másrészt pedig a termékhiba és a bekövetkezett kár közötti okozati összefüggés meglétére vonatkozó jogszabályi vélelem felállításával. A felperesi oldalon jelentkező, bizonyítással kapcsolatos túlzott nehézségeken enyhítve, a Tervezet lehetővé tenné, hogy a bíróság mérlegelésébe tartozzon az, hogy amennyiben a termékhibával, a hiba és a kár közötti okozati összefüggéssel vagy mindkettővel kapcsolatos bizonyítás műszaki vagy tudományos összetettsége túlzott nehézségeket okoz a felperesnek, akkor vélelmezhető

[26] Tervezet 9. cikk (2) bek. a)-c) pontok.

[27] Tervezet 9. cikk (3) bek.

a termék hibás volta, a hiba és a kár közötti okozati összefüggés, vagy mindkettő. Ehhez arra volna szükség, hogy a Felperes bizonyítsa/valószínűsítse, hogy a termék hozzájárult a kárhoz, és valószínűsíthető, hogy a termék hibás volt, vagy a kárt valószínűsíthetően a termék hibás volta okozta.^[28] Megdönthető, *presumptio iuris* jellegű vélelemként meghagyná a Tervezet az alperes lehetségesét arra, hogy a felperesi oldalon, a bizonyítással összefüggésben felmerülő túlzott nehézségek fennállását vitassa, továbbá a (2)-(3)-(4) bekezdésben megjelölt vélelmek bármelyikét megcáfolja. Ezen szabályok alkalmazásával a bizonyítási eljárás mikénti lefolyása szempontjából a felperes „állítási szükséghelyeztszerű”^[29] helyzetével szabályozná és szankcionálná az anyagi jog az alperest, ha az eredményes bizonyítási eljárással kapcsolatos bizonyítékszolgáltatási kötelezettségét megszegi, továbbá ezzel összefüggésben a termékhibára és az okozati összefüggésre vonatkozó vélelem megdöntését elmulasztja.

IV. ZÁRÓ GONDOLATOK

A termékfelelősségi Irányelv felülvizsgálata során kimunkált, 2022 szeptemberében elfogadott Tervezet szembetűnően tanúskodik arról, hogy felismerte az uniós jogalkotó a termékfelelősség szabályozásában jelentkező hiányokat, problematikus területeket. A károsulti bizonyításkényszert újragondoló, a termékhibára, a termékhiba és a kár közötti okozati összefüggésre vonatkozó vélelmek felállításával egyrészt megfordítaná a jogalkotó a jelenlegi szabályozás bizonyítással kapcsolatos logikáját, másrészt pedig ezzel tehermentesítené a bizonyító felperest a fejlesztési kockázat (jelenleg reá rótt) teljes súlya alól. Kérdéses azonban, hogy a tervezetben megjelölt új szabályok mennyiben tudnák elősegíteni a termékfelelősségi alapú kárigények hatékony elbírálását. Vajon a bizonyítási eljárás során a bizonyítás bizonyítására (valószínűsítésen alapuló vélelmek, továbbá azok cáfolatára) lefolytatott bizonyítással vagy éppen ellenbizonyítással nem nehezítenék-e tovább, és nem képeznék-e további gátját a termékkárosultak gyártókkal szembeni hatékony és gördülékeny igényérvényesítésének?

[28] Tervezet 9. cikk 4. bek. a)-b) pontok.

[29] A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 184. § (1) bekezdése rendelkezik az állítási szükséghelyzetben lévő félről, amely helyzet fennállása esetén a szükséghelyzettel érintett tényállítást a bíróság valószínűsítésnek fogadhatja el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel. A Tervezetben megjelenő vélelmek nem eredményezhetnek egy az egyben perbeli állítási szükséghelyzetet (a perbe vitt jog, kártérítési követelés egészének tekintetében), hiszen a Pp. szerinti állítási szükséghelyzet az ún. másodlagos tények állításhoz szükséges információkra vonatkozik (lásd: Miczán, 2018, 26.), az elsődleges, perbe vitt jogra vonatkozó információval a felperesnek kell rendelkeznie, mindez azonban a Tervezetben megjelenő új bizonyítási szabályok mentén adott esetben a termékkár bizonyítására redukálódhat.

IRODALOM

- Amato, Christina (2019): Product Liability and Product Security: Present and Future. In: Lohsse, Sebastian-Schulze – Reiner-Staudenmayer, Dirk (eds.): *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things*. Nomos, Baden-Baden.
DOI: <https://doi.org/10.5040/9781509925841.0009>.
- Fazekas Judit (2007): *Fogyasztóvédelmi jog*. Complex Kiadó, Budapest.
- Fazekas Judit (2015): A magyar fogyasztóvédelmi szabályozás fejlődése a rendszerváltástól napjainkig. In: Hamar Farkas – Hámori Antal (szerk): *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapesti Gazdasági Egyetem, Budapest.
- Fazekas Judit – Menyhárt Ádám – Kőhidi Ákos (2017): *Kötelmi jog*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Fuglinszky Ádám (2015): *Kártérítési jog*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Kőhidi Ákos (2010): Critical and Ameliorating Thoughts on Consumer Protection Concerning Product Liability. In: *Acta Juridica Hungarica*. No. 4/2010.
DOI: <https://doi.org/10.1556/ajur.51.2010.4.5>.
- Kőhidi Ákos – Somkutas Péter: Az önzetető autó szoftvere magas szintű szellemialkotás vagy kifinomult károkozó? In: *In Medias Res*. 2017/2. sz.
- Machnikowski, Piotr (ed.) (2016): *European Product Liability, An Analysis of the State of the Art in the Era of New Technologies*. Intersentia Ltd., Cambridge.
DOI: <https://doi.org/10.1017/9781780685243>.
- Miczán Péter: A polgári perbeli szükséghelyzet eseteiről, feltételeiről I. In: *Eljárásjogi Szemle*. 2018/1. sz.
- Navas, Susana (2020): Producer Liability for AI-Based Technologies in the European Union. In: *International Law Research*. Vol. 9/2020, No. 1.
DOI: <https://doi.org/10.5539/ilr.v9n1p77>.
- Osztovits András (szerk.) (2014): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. IV. kötet. Opten Informatikai Kft., Budapest.
- Risso, Giorgio (2019): Product liability and protection of EU consumers: is it time for a serious reassessment? In: *Journal of Private International Law*. Vol. 15/2019, No. 1.
DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2019.1579994>.
- Twigg-Flesner, Christian: Guiding Principles for Updating the Product Liability Directive for the Digital Age. In: *ELI Innovation Paper Series*. (Elérhető: https://europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Guiding_Principles_for_Updating_the_PLD_for_the_Digital_Age.pdf. Letöltés ideje: 2022.03.08.).
- Williams, Adela – Fox, Tom (2019): European Product liability Update. In: *The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2019*. 17th Edition. Global Legal Group Ltd., London.

JOGFORRÁSOK

- 85/374/EGK. A Tanács irányelve a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről (1985. július 25.).
- 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről.
- 2005. évi XCV. törvény az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról.
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról.

EGYÉB FORRÁSOK

- A Bizottság jelentése a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló (85/374/EGK) tanácsi irányelv alkalmazásáról. (Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0246&from=EN> Letöltés ideje: 2020.12.04.).
- Az Európai Parlament és Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról, 2021.04.21. Brüsszel. (Elérhető: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa-75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF. Letöltés ideje: 2022.09.10.).
- Evaluation of Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products, 2018.05.07., Brussels. (Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0157> <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d4e3e1f5-526c-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en>. Letöltés ideje: 2020.12.04.).
- Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products, 2022.09.28., Brussels. (Elérhető: https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/3193da9a-cecb-44ad-9a9c-7b6b23220bcd_en. Letöltés ideje: 2022.09.10.).
- Directive of the European Parliament and of the Council on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence (AI Liability Directive), 2022.09.28. Brussels. (Elérhető: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_1_197605_prop_dir_ai_en.pdf. Letöltés ideje: 2022.09.10.).
- European Commission: Liability for defective products. (Elérhető: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/goods/free-movement-sectors/liability-defective-products_en. Letöltés ideje: 2022.09.10.).